

RAPORT Z BADAŃ DOTYCZĄCYCH STRESOGENNOŚCI PRACY I SKUTKÓW SPOŁECZNYCH STRESU WYSTĘPUJĄCEGO WŚRÓD PRACOWNIKÓW SEKTORA BANKOWEGO

Opracowanie: dr Mateusz Warchał NEXTMEN

NSZZ
SOLIDARNOŚĆ

Spotkanie prasowe p.n. „Stres w bankowości – koszty, konsekwencje, skala problemu”, zorganizowane w ramach europejskiej kampanii „Stres w pracy? Nie, dziękuję!”

15 czerwca 2015 r., Warszawa

INFORMACJE WSTĘPNE I UZASADNIENIE PODJĘCIA BADAŃ NAD STRESEM

I. Sytuacja w Europie dotycząca stresu związanego z pracą - wg badań ESENER

(źródło informacji: EU-OSHA):

- dla 79% managerów UE stres w pracy jest ważnym czynnikiem poprawiającym wydajność
- tylko 26% firm UE posiada i stosuje procedury redukujące stres w pracy
- ok. 60% utraconych dni roboczych ma związek ze stresem
- ponad 40% pracujących w nadgodzinach w UE-27 nie osiąga zadowalającej równowagi pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym

II. Sytuacja w Polsce dot. stresu zawodowego

Według badań Extender DISC 2009 polscy pracownicy należą do najbardziej zestresowanych na świecie. W 58% firmach znacznie wzrósł poziom stresu, co wpływa na pogorszenie ich wyników handlowych i finansowych. Chroniczny stres zawodowy wiąże się ze spadkiem produktywności, poziomu zarządzania, motywacji do pracy, ze wzrostem liczby konfliktów i przypadków mobbingu, a poziom stresu potęgowany przez kryzys gospodarczy, będący przyczyną zwolnień z pracy, wzrasta. W przypadku starań, aby firma wróciła na ścieżkę stabilnego wzrostu, właściwe zarządzanie czynnikami ryzyka psychospołecznego staje się sprawą kluczową. W Polsce brak jest kompleksowych działań i procedur prowadzących do minimalizacji stresu zawodowego przez pracodawców. Istniejące programy promocji zdrowia skupiają się na pogłębieniu ogólnej wiedzy pracowników na temat stresu i tego, jak wzmacniać indywidualną odporność na ten czynnik. Jedną z kluczowych przeszkód jest brak na polskim rynku kompleksowych, ogólnodostępnych i zweryfikowanych naukowo narzędzi do zarządzania ryzykiem psychospołecznym w firmach i włączania pracowników w ten proces

III. Sytuacja prawna dot. stresu zawodowego

Polscy partnerzy społeczni afiliowani w strukturach europejskich zobowiązali się do wdrażania w Polsce Europejskiego Porozumienia Ramowego dot. Stresu Związanego z Pracą poprzez wspólną Deklarację z dnia 14.11.2008 r. Wdrażanie Deklaracji jest obecnie wstrzymane z powodu niedostatków dialogu społecznego w Polsce. Do tej pory nie udało się wypracować rekomendacji oraz projektu zmian legislacyjnych dotyczących obowiązku ograniczania źródeł stresu w pracy. W wielu krajach europejskich,

np.: na Węgrzech, we Włoszech i we Francji doszło do implementacji porozumienia i obszary dotyczące stresu zawodowego pozostają pod ochroną prawną. W Belgii istnieje Ustawa z 4 sierpnia 1996 r. o dobrym samopoczuciu pracowników podczas wykonywania przez nich pracy. Przy alarmujących danych dotyczących skali problemu można uznać, że analiza tego zjawiska, jego przyczyn i skutków oraz sposobów profilaktyki są w Polsce niewystarczające, a koszty stresu ponosi całe społeczeństwo. W interesie pracodawców, pracowników, a przede wszystkim ustawodawcy jest również wypracowanie porozumień i dobrych praktyk na poziomie krajowym, które mogą zainicjować zawieranie na poziomie poszczególnych zakładów pracy porozumień zbiorowych z pracodawcami, ograniczających przyczyny i skutki stresu zawodowego.

Według Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (EU-OSHA), roczne straty na rynku pracy w UE z powodu depresji wynoszą **616 mld euro**. W tym 272 mld to straty z powodu zwolnień lekarskich, 242 mld to spadek produktywności, 63 mld to wydatki służby zdrowia na leczenie.

W Polsce w roku 2008 wystawiono 624,5 tys. zwolnień lekarskich z tej grupy chorobowej, a w roku 2011 aż 759,7 tys., przy czym z roku na rok liczba zwolnień ma tendencję rosnącą (z lekkim spadkiem w 2010 roku). Jednocześnie wydłużył się przeciętny czas zwolnienia lekarskiego z powodu tej grupy chorób – od 15,4 dni w 2008 roku do 16,7 dni w 2011 roku (źródło ZUS).

Jak wynika z Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego – w latach 1990–2010 **wskaźnik rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych w opiece ambulatoryjnej wzrósł ponad dwukrotnie** (z 1629 do 3655 przypadków na 100 tys. ludności), **a w opiece stacjonarnej – o połowę** (z 362 do 548 na 100 tys. ludności)

Trudne środowisko pracy i ekspozycja na zagrożenia psychospołeczne niewątpliwie przyczyniają się do wzrostu tych statystyk.

IV. Sytuacja w sektorze bankowym

Do tej pory badania w branży bankowej dotyczące psychospołecznych warunków pracy miały charakter marginalny, a na polskim rynku usług badawczych prawie nie istniały. Przyczynkowe badania prowadził Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy (CIOP-PIB). Kompleksowe ujęcie tej branży pojawiało się dopiero w raporcie opracowanym przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi (IMP) w 2014 roku. Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” w partnerstwie z IMP zrealizowała innowacyjny

projekt badawczy pt.: „**Wpływ poprawy psychospołecznych warunków pracy na ograniczenie kosztów ekonomicznych w firmach przechodzących procesy modernizacyjne i adaptacyjne - projekt badawczy**” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, którego wyniki zaowocowały m.in. wytypowaniem branż charakteryzujących się największą stresogennością pracy. Najwyższą stresogenność cech pracy odnotowano w branży bankowej. Średni poziom stresu dla wszystkich badanych pracowników wyniósł 65,63 punktu (max = 162, min=1, SD=31.09). W branży bankowej ten wynik wynosił 74,13.

(źródło: http://www.psychostreswpracy.pl/images/pliki/Wybrane_wyniki_badan25_04_2013.pdf)

Równolegle, z inicjatywy Krajowego Sekretariatu Banków, Handlu i Ubezpieczeń NSZZ „Solidarność” prowadzone były badania własne we współpracy z firmą doradczą NEXTMEN z Katowic. Inicjatywa podjęcia badań wynikała ze zgłaszanej przez pracowników potrzeby zbadania zjawiska stresu, który coraz częściej odczuwali. W czerwcu 2014 roku opublikowano wyniki tych badań. Ponieważ otrzymane wyniki pokazały, że znaczna część pracowników korzysta lub zamierza skorzystać z usług lekarzy i psychologów w zakresie radzenia sobie ze skutkami stresu, to w kolejnych badaniach własnych postanowiono poszerzyć ich zakres o analizę skutków oddziaływania stresu.

W marcu 2015 rozpoczęto badanie dotyczące skutków stresu, którego celem było rozpoznanie, z jakich form pomocy medycznej i psychologicznej korzystają pracownicy, ile dni przebywają na zwolnieniach chorobowych, jakich problemów zdrowotnych doznają. Badanie prowadzone było przy użyciu kwestionariusza objawowego, a więc oceniającego skutki działania stresu. Ponadto celem badania było określenie społecznych skutków stresu (w tym również kosztów ekonomicznych), skutków mających znaczenie nie tylko dla pracowników, ale również dla pracodawców i całego zakładu pracy. Przyjęto założenie, że na podstawie wyników badań zostaną opracowane rekomendacje dotyczące organizacyjnych metod profilaktyki stresu oraz metod radzenia sobie ze stresem, adresowane do pracodawców i pracowników.

V. Cele i korzyści z realizowanych badań własnych

- umożliwienie pracodawcom, pracownikom oraz partnerom społecznym zdiagnozowanie i monitorowanie ryzyka psychospołecznego w powiązaniu z szacowaniem kosztów ryzyka w branży bankowej

- umożliwienie monitoringu takich zagrożeń jak narażenie na stresory zawodowe i mobbing
- dostarczenie danych na tematy potrzeb i sytuacji pracujących wobec zagrożeń psychospołecznych w pracy,
- różnicując też status kobiet i mężczyzn w branżach umożliwienie wykorzystania rezultatów badań m.in. do: przygotowania nowych programów prewencji, wyznaczania nowych kierunków podejścia i polityki BHP, wzrostu świadomości na temat zagrożeń psychospołecznych w firmach i u partnerów społecznych, tworzenia różnych form promowania zdrowia psychicznego
- monitorowanie dynamiki zmian ryzyka psychospołecznych w branży bankowej i stanowiskach pracy.

METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

I. Próba i metoda zbierania danych

Badania miały charakter sondażowy i polegały na przebadaniu przy pomocy autorskiego kwestionariusza opartego na kwestionariuszach standaryzowanych grupy 1058 pracowników sektora bankowego. Dobór grup z różnych banków miał charakter proporcjonalny. W badaniu wzięli udział pracownicy wszystkich banków w Polsce, w których funkcjonują organizacje związkowe. W celu uniknięcia rozproszenia próby grupy respondentów miały charakter proporcjonalny. Technika zbierania danych była ankieta papierowa i ankieta w formie on-line. Dokonano **randomizacji** respondentów do badania. Pozwoliło to na:

- 1) zminimalizowanie wpływu zmiennych niekontrolowanych
- 2) odzwierciedlenie charakterystyki populacji pracowników banków w badanej próbie
- 3) uprawdopodobnienie otrzymanych rezultatów badań

Dzięki zastosowaniu odpowiednich metod doboru próby oraz statystycznej ekstrapolacji danych można zapewnić, że wyniki uzyskane podczas sondażu są w określonym stopniu reprezentatywne także dla całej populacji. Próba zrealizowała postulat reprezentatywności proceduralnej.

W badaniach wykorzystano autorski kwestionariusz, który w zakresie doboru pytań badawczych odpowiada na najnowsze rekomendacje instytucji zajmujących się bezpieczeństwem i zdrowiem pracujących (Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy; Międzynarodowa Organizacja Pracy, Międzynarodowa Organizacja Zdrowia) i uwzględnia „nowe i pojawiające się zagrożenia psychospołeczne” wskazywane w analizach jako najbardziej aktualne i o podnoszącym się poziomie ryzyka (źródło: „Raport - Prognoza ekspercka dotycząca nowo powstających zagrożeń psychospołecznych związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy” EU-OSHA 2007, „Stres w pracy – fakty i liczby” EU-OSHA 2009 oraz „Przemoc i molestowanie w miejscu pracy: obraz europejski” EU-OSHA 2011).

W III kwartale 2014 roku we wszystkich bankach w Polsce¹ zatrudnionych było 125 290 pracowników (źródło: <http://prnews.pl/raporty/raport-prnewspl-zatrudnienie-w-sektorze-bankowym-iii-kw-2014-6550092.html>).

Przy poziomie ufności 0.95 dla tej grupy pracowników otrzymano próbę badawczą w liczbie 1058 respondentów.

W użytym kwestionariusz pytania miały charakter jedno i wieloodpowiedziowy w skali nominalnej. Suma odpowiedzi, ze względu na dane pokrywające się, wykracza powyżej 100 procent.

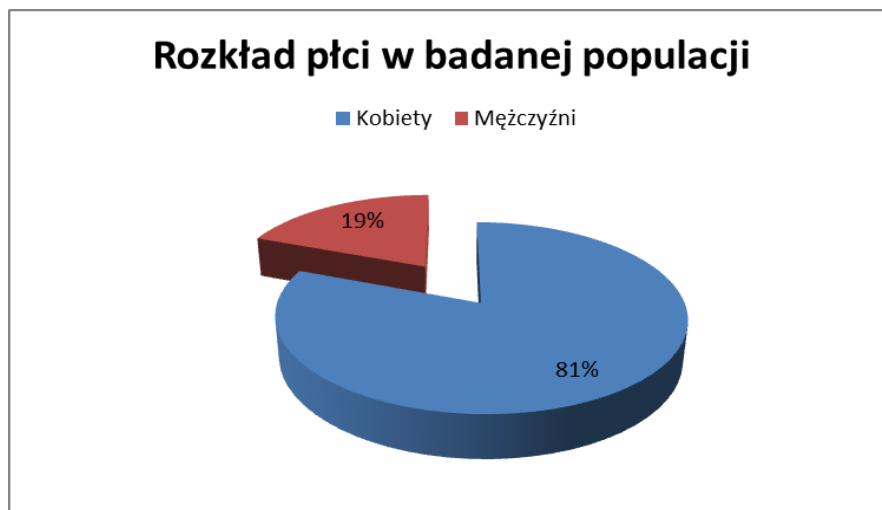
¹ Z wyłączeniem banków spółdzielczych.

WYNIKI BADAŃ

ANALIZA ZMIENNYCH

1. Płeć badanych

W badanej grupie dominują kobiety, które stanowią **81% zatrudnionych**. Wyniki ten odzwierciedla proporcję populacji zatrudnionych kobiet i mężczyzn w sektorze bankowym w całej Europie.

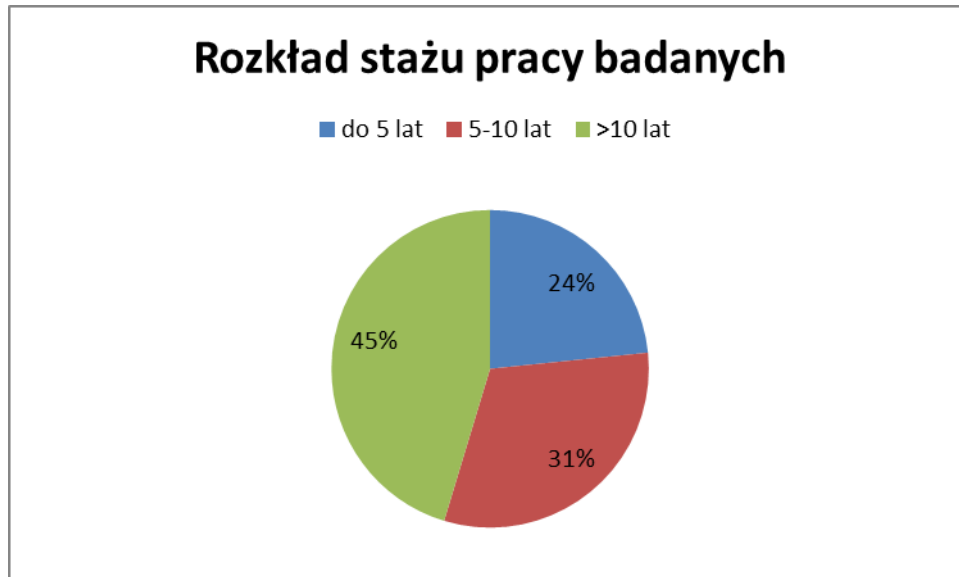
2. Rodzaj zatrudnienia

W badanej populacji dominuje zatrudnienie na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony.

3. Staż pracy

Staż pracy badanych respondentów wskazuje na dominację zatrudnienia powyżej 10 lat.

4. Zajmowane stanowisko pracy

Statystycznie nieistotną zmienną okazało się stanowisko pracy. Respondenci zatrudnieni na wszystkich odnotowanych stanowiskach pracy wskazują podobne stresogenne cechy pracy. W analizie jakościowej zróżnicowanie pojawia się na stanowiskach bezpośrednio **związanych ze sprzedażą produktów**, gdzie ankietowani podkreślają szczególną uciążliwość związaną z wymaganiami pracy i presją na wynik finansowy.

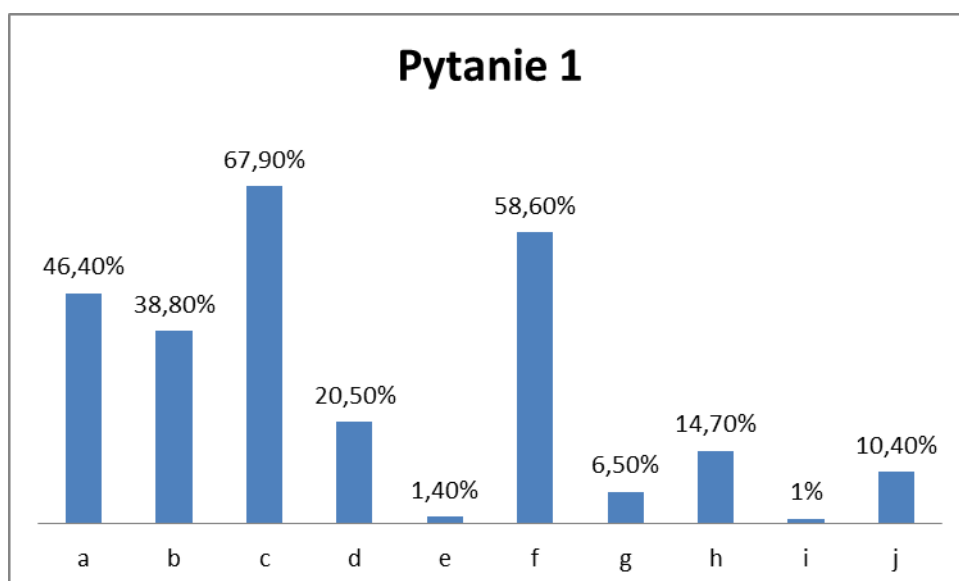
WYNIKI SZCZEGÓŁOWE – ŹRÓDŁA STRESU

Pytanie 1: Problemy doświadczane w pracy przez ankietowanych i kwalifikowane jako źródło stresu.

Do najczęstszych problemów, których doświadczają osoby biorące udział w badaniu można zaliczyć kolejno **stres (67,9%)**, **niskie wynagrodzenie (58,6%)**, **nadmiar obowiązków (46,4%)**, **przeciążenie pracą (38,8%)** oraz **zachowania/działania mobbingowe (20,5%)**. Niewielki odsetek badanych odczuwa dyskryminację ze względu na przynależność związkową. Również prawa pracownicze są zdaniem ankietowanych łamane w niewielkim stopniu (6,5% wskazań). Prawie **15% ankietowanych uznaje**, że w firmie nie ma dialogu z pracodawcą.

Z jakimi problemami z wymienionych poniżej spotyka się Pani/Pan w swojej pracy?

- Nadmiar obowiązków
- Przeciążenie pracą
- Stres
- Zachowania/działania mobbingowe
- Dyskryminacja ze względu na przynależność związkową
- Niskie wynagrodzenie
- Łamanie praw pracowniczych
- Brak dialogu z pracodawcą/przełożonym
- Utrudnianie działalności związkowej (w przypadku przynależności do związku zawodowego)
- Żadne z wymienionych.

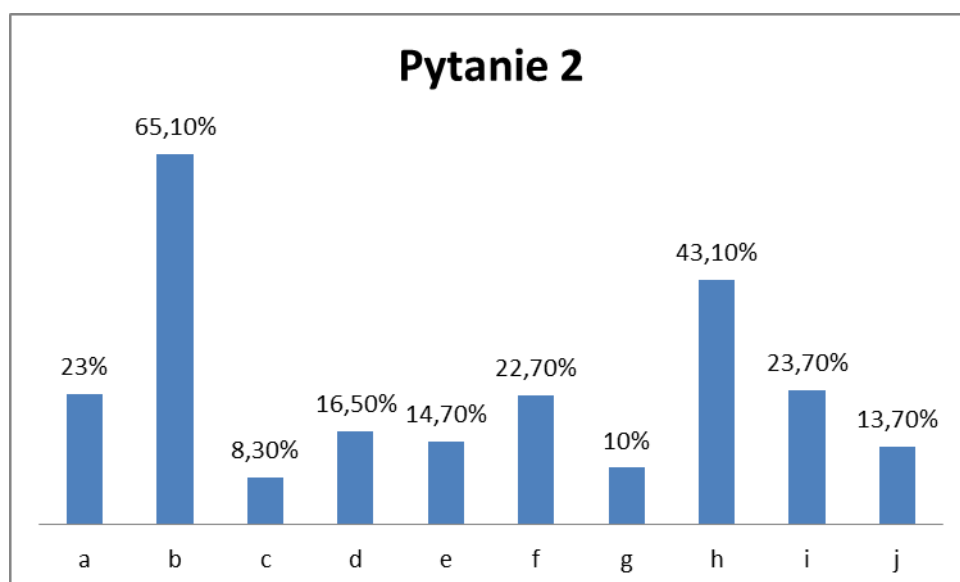

Pytanie 2: Ocena głównych źródeł stresu w pracy.

Dominującym czynnikiem stresogennym w pracy jest zdaniem ankietowanych **rozszerzenie zakresu odpowiedzialności (65,1% wskazań)**. Kolejne miejsce zajmuje w zestawieniu stresogennych cech pracy **wielozadaniowość na stanowisku pracy (43,1%)**. Ponadto ankietowani twierdzą, że źródłem stresu w pracy są: zbyt mała liczba pracowników, zachowania klientów, praca zmianowa i polecenia przełożonych. Niewielki odsetek badanych uznaje, że stres przez nich odczuwany jest związany z nagłymi zmianami grafiku pracy, pracą w godzinach nadliczbowych, brakiem środków i narzędzi do pracy.

Jakie są główne źródła stresu w Pani/Pana pracy?

- a) Polecenia przełożonych
- b) Rozszerzenie zakresu obowiązków i wielozadaniowość
- c) Nagłe zmiany grafiku pracy
- d) Praca zmianowa
- e) Brak środków i narzędzi do pracy
- f) Zbyt mała liczba pracowników
- g) Praca w nadgodzinach
- h) Wielozadaniowość
- i) Zachowania klientów
- j) Inne.

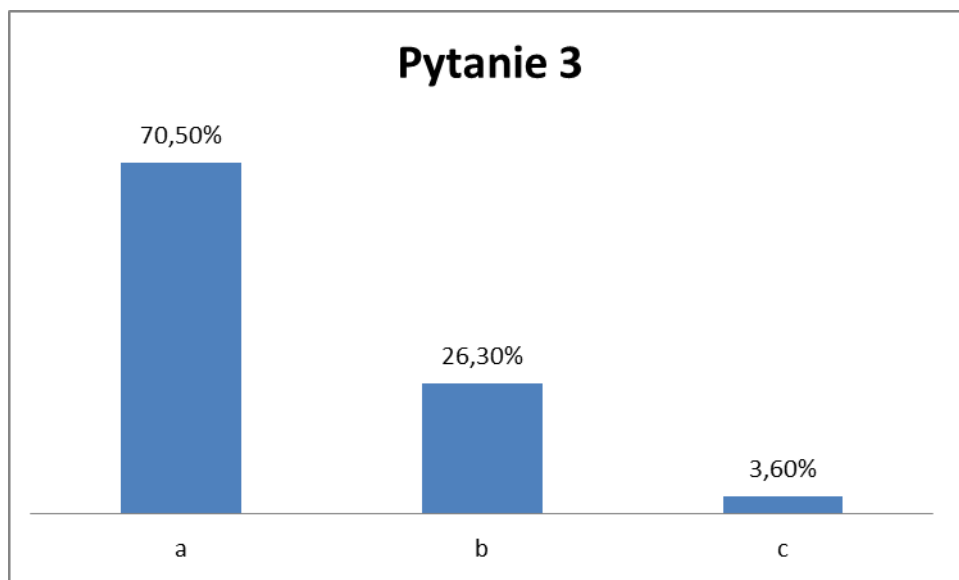
WYNIKI SZCZEGÓŁOWE – SKUTKI ODCZUWANEGO STRESU

Pytanie 3: Ocena absencji chorobowej potwierdzonej zwolnieniem chorobowym i związanej z odczuwanym stresem spowodowanym pracą.

Prawie **1/3 ankietowanych** uznała, że korzystała ze zwolnienia chorobowego do 30 dni i powyżej 30 dni. **70 procent ankietowanych** nie przebywało na zwolnieniu chorobowym związanym ze chorobowymi skutami stresu.

Czy w historii Pani/Pana zatrudnienia w banku zdarzyła się kiedykolwiek absencja chorobowa (potwierdzona zwolnieniem chorobowym) związana z odczuwanym przez Pana/Panią stresem związany z pracą?

- a) Nie
- b) Tak, pojedyncze zwolnienia, do 30 dni
- c) Tak, długotrwałe zwolnienia, powyżej 30 dni.

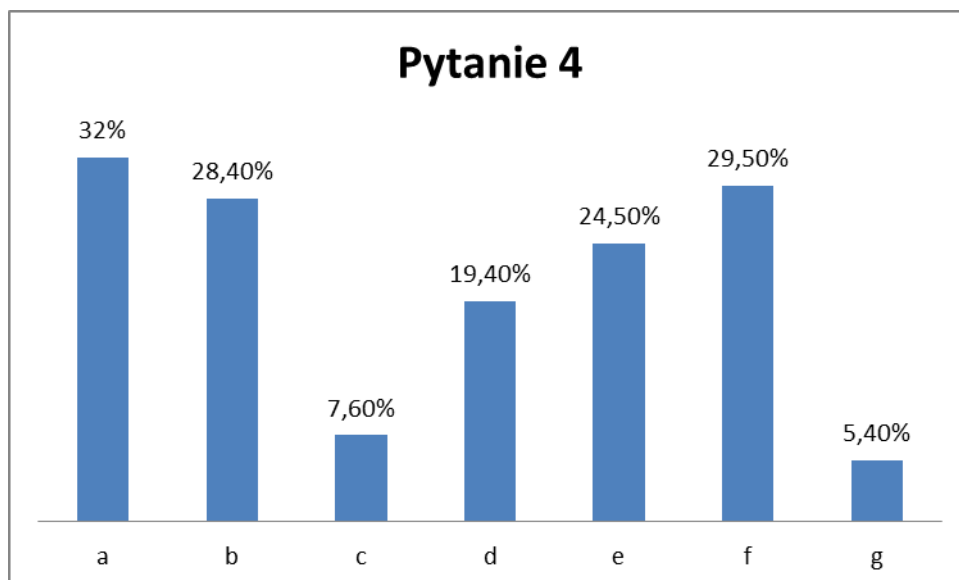

Pytanie 4: Rozstrój zdrowia związany ze świadczoną pracą (odczuwany subiektywnie lub potwierdzony leczeniem)

Tylko 32% ankietowanych nie odczuwa rozstroju zdrowia związanego z wykonywaną pracą. Pozostali pracownicy wskazują na **przewagę dolegliwości gastrycznych oraz szkieletowo-mięśniowych**. Co czwarty pracownik w grupie doświadczającej rozstroju odczuwa uogólniony ból oraz dolegliwości psychiczne. Najmniejszy odsetek ankietowanych cierpi na dolegliwości wieńcowe, które powiązane byłyby z charakterem pracy.

Czy w wyniku pracy doświadczają Pan/Pani rozstroju zdrowia (odczuwanego subiektywnie lub potwierdzonego leczeniem)?

- a) Nie
- b) Tak, przeważają dolegliwości gastryczne
- c) Tak, przeważają dolegliwości wieńcowe
- d) Tak, przeważają dolegliwości psychiczne
- e) Tak, przeważają dolegliwości bólowe
- f) Tak, przeważają dolegliwości szkieletowo-mięśniowe
- g) Tak, inne dolegliwości.
- h) Nie

Pytanie 5: Przewlekła choroba i jej zaostrzenie w związku z wykonywaną pracą.

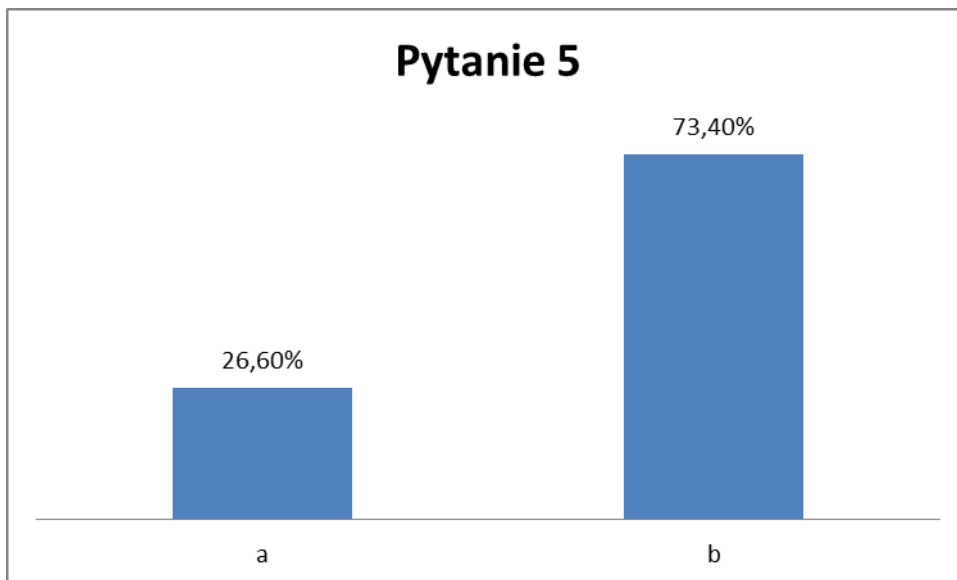
Aż 26,6% badanej grupy pracowników choruje przewlekle i wiąże ten stan i jego zaostrzenie ze źródłami stresu w pracy.

Czy choruje Pan/Pani na przewlekłą chorobę?

- a) Tak
- b) Nie

Jeżeli TAK, to czy praca przyczynia się do zaostrzenia tej choroby?

- a) Tak
- b) Nie

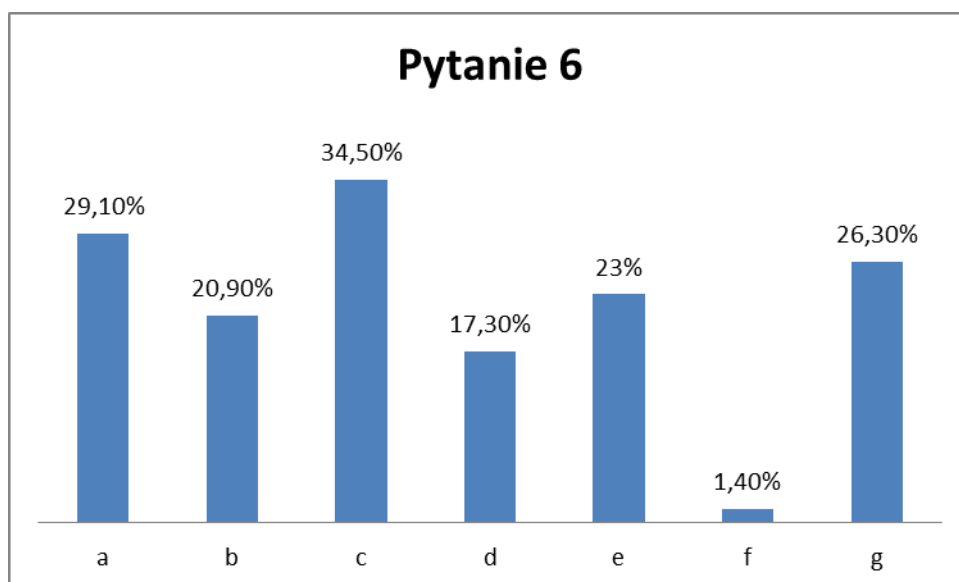

Pytanie 6: Formy pomocy wykorzystywane w radzeniu sobie ze stresem w pracy.

Ponad 30% ankietowanych pracowników z doświadczanym stresem radzi sobie samodzielnie. Ponadto ankietowani (29,1%) korzystają z porad lekarza, 23% zażywa leki bez recepty, zażywają leki przepisywane na receptę, a także korzystają z pomocy rodziny.

Jeżeli doświadcza Pani/Pani rozstroju zdrowia spowodowanego stresem w pracy, to z jakich formy pomocy są wykorzystywane? Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

- a) Korzystam z porad lekarza
- b) Zażywam leki na receptę
- c) Pomaga sobie sam
- d) Pomaga mi rodzina/znajomi
- e) Biorę leki bez recepty
- f) Inne formy
- g) Nie korzystam, ponieważ nie doświadczam rozstroju zdrowia.

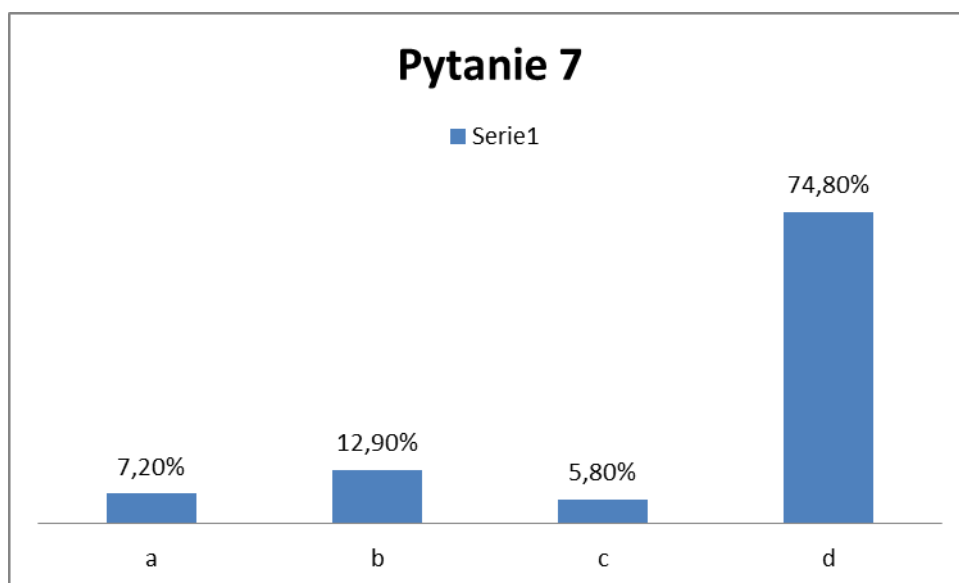
Pytanie 7: Korzystanie z usług psychiatry lub/i psychologa w związku z odczuwanym w pracy stresem.

Prawie **1/3 ankietowanych** korzystała z pomocy specjalistów tj. lekarza psychiatry (7,2%), psychologa (12,9%) lub jednego i drugiego specjalisty (5,8%).

Czy zdarzyło się Pani/Panu skorzystanie z usług psychiatry lub/i psychologa?

- a) Tak, korzystałem z usług psychiatry
- b) Tak, korzystałem z usług psychologa
- c) Tak, korzystałem z usług psychiatry i psychologa

d) Nie, nie miałem takiej potrzeby.

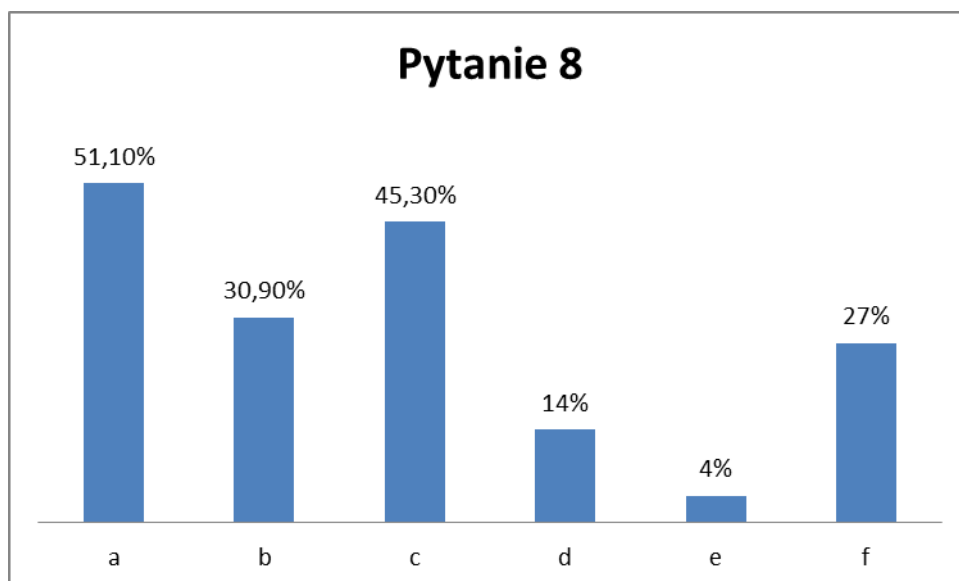

Pytanie 8: Analiza objawów towarzyszących wykonywanej pracy

Ponad 50 procent respondentów odczuwa lęk przed rozpoczęciem pracy, **ciągle myśli o pracy**, również wtedy, kiedy nie pracuje (45,3% udzielonych odpowiedzi), pracownicy „**bywają nerwowi w weekendy**” (30,9% odpowiedzi), **14%** z grupy ankietowanych odczuwa **potrzebę ciągłego rozmawiania** ze znajomym/rodziną o problemach w pracy.

Jakie objawy towarzyszą Pani/Panu w związku z wykonywaną pracą? Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

- a) Odczuwam niepokój przed pójściem do pracy
- b) W weekendy i dni wolne jestem nerwowy
- c) Ciągle myślę o pracy, również kiedy nie pracuję
- d) Odczuwam potrzebę ciągłego rozmawiania o problemach w pracy z rodziną/znajomymi
- e) Inne
- f) Nie odczuwam negatywnych objawów związanych z pracą.

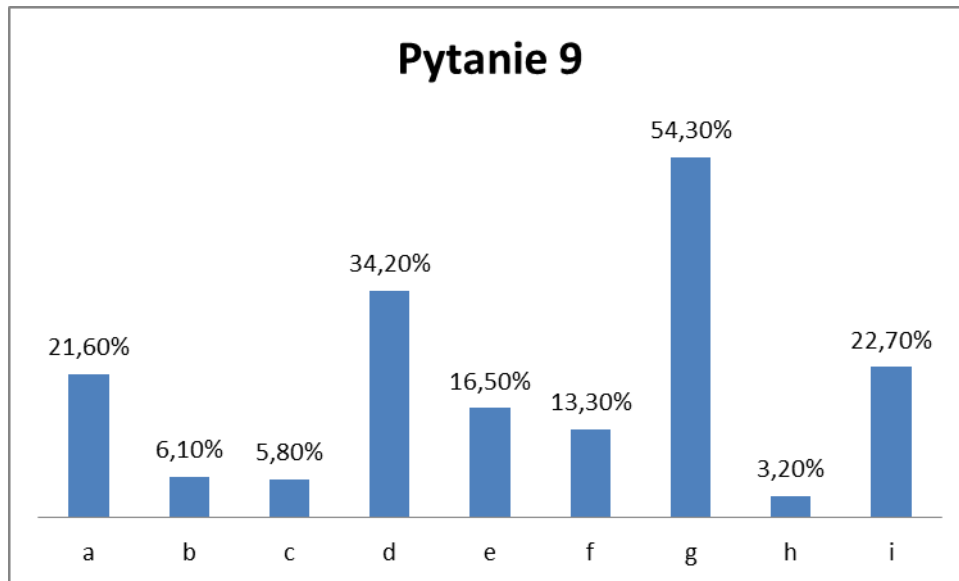
Pytanie 9: Ocena przez ankietowanych pracowników kosztów ponoszonych w związku z odczuwanym stresem spowodowanym pracą.

Najwięcej udzielonych odpowiedzi w tej kategorii związanych jest z **utratą motywacji do pracy (54,3%)**. Ponadto pracownicy wskazują, że korzystają z **kosztownych form pomocy tj. sport, na które wydają własne środki (34,2% wskazań)**. Około **1/5 wskazań** dotyczy wydawania środków na leki w kwocie nieprzekraczającej 100 zł miesięcznie. Co szósty pracownik musi zastępować innych pracowników korzystających ze zwolnienia chorobowego.

Jakie koszty ponosi Pani/Pan w związku ze skutkami stresu w pracy?

- a) Wydają środki na leki w kwocie poniżej 100 zł miesięcznie
- b) Wydaje środki na leki w kwocie powyżej 100 zł miesięcznie
- c) Poświęcam dużo prywatnego czasu na leczenie
- d) Korzystam z innych form pomocy tj. sport, relaks, itp., na które muszę wydawać własne środki
- e) Muszę zastępować innych pracowników, którzy korzystają z L4
- f) Popadam w konflikty
- g) Tracę motywację do pracy
- h) Inne
- i) Nie ponoszę żadnych kosztów.

ANALIZA JAKOŚCIOWA

W ocenie odpowiedzi opisowych i uzupełniających pytania zamknięte pojawiły się następujące źródła stresu odczuwanego przez pracowników w badanej grupie:

1. Zachowanie kadry menedżerskiej
2. Zatrudnianie na tzw. umowach śmieciowych
3. Redukcja zatrudnienia
4. Nieprzyznawanie premii
5. Straszanie pracowników
6. Inwigilacja i kontrola pracowników
7. Częste awarie systemu utrudniające pracę
8. Ilość wprowadzonych zmian
9. Niepewność miejsca pracy
10. Dyskryminacja płacowa na tych samych stanowiskach.

Z kolei w zakresie oceny kosztów stresu ankietowany wskazali na:

1. Przenoszenie problemów z pracy do domu/Konflikty w rodzinie spowodowane pracą
2. Brak czasu dla rodziny
3. Ciągłe zmęczenie.

WNIOSKI

1. Brak wskazań na dyskryminację ze względu na przynależność związkową świadczy o tym, że pozycja związków zawodowych w sektorze bankowym jest silna i niezagrożona. Natomiast 15 procent badanej populacji uważa, że dialog z pracodawcą nie występuje. Równe traktowanie w zatrudnieniu osób przynależnych do związków zawodowych stwarza potencjał do rozwijania dialogu społecznego, co leży w interesie wszystkich stron.
2. Nadmierna ilość zadań (rozszerzanie zakresu obowiązków i wynikające z niego przeciążenie pracą) oraz wielozadaniowość na stanowiskach pracy przy jednoczesnym niesatysfakcjonującym wynagrodzeniu stanowią obszary najbardziej stresogenne w sektorze bankowym.
3. Odczuwanie stresu związanego z pracą (wyrażonego *explicite*) deklaruje prawie 70 procent respondentów. Ankietowani w większości podkreślają, że przeciążenie pracą i nadmiar obowiązków stanowią źródło stresu. Przyjmuje się tu założenie, że chodzi o stres szkodliwy, a nie mobilizujący do działania.
4. Niepokojący wynik otrzymano na poziomie oceny działań/zachowań mobbingowych będących źródłami stresu. Wyniki powyżej 20% znaczenie przekracza europejską średnią w tym zakresie, choć ze względu na ochronę prawną pracownika przed mobbingiem zawartą w Kodeksie pracy, nawet jednorazowy przypadek nie powinien być akceptowalny.
5. Powszechnie uznaje się, że o faktycznym narażeniu na stres świadczy liczba zwolnień lekarskich, z których korzystają pracownicy oraz fluktuacja pracowników. Czynniki fluktuacji nie był mierzony w przedmiotowym badaniu, ponieważ dostęp do grupy pracowników, którzy z różnych powodów odeszli z pracy nie był możliwy. Natomiast wskazanie aż 1/3 ankietowanych na korzystanie ze zwolnień chorobowych związanych z odczuwanym stresem w pracy można uznać za daną alarmująco o skali problemu.
6. Podobnie niepokojąca jest liczba osób cierpiących na choroby przewlekłe związane z pracą lub zaostrzające się wskutek działania czynników stresogennych.
7. Tylko 1/3 pracowników radzi sobie ze stresem w samodzielny sposób. Równolegle korzystają z porad specjalistów, co może świadczyć o wyraźnej determinacji i odczuwalnej potrzebie w zakresie uzyskania specjalistycznej pomocy medycznej i psychologicznej.

8. Odczuwanie lęku przed rozpoczęciem pracy wskazane w grupie 50% udzielonych odpowiedzi stanowi również istotny wskaźnik stresu i predyktor jego następstw.
9. Skutkiem wzmożonej stresogenności jest utrata motywacji do pracy.
10. Liczba faktycznych chorób i rozstroju zdrowia odczuwanego przez ankietowanych pracowników może być jest niedoszacowana. Wynika to z faktu, że choroby odstresowe mają charakter odroczonego w czasie. Rzadko zdarza się, aby zdarzenie stresowe od razu wywołało rozstrój zdrowia. Faktyczna liczba osób dotkniętych rozstrojem zdrowia może być zatem większa. Podobnie (mimo poufności i anonimowości badania) liczba osób korzystających z porad specjalistów może być faktycznie większa, ponieważ ankietowani zazwyczaj mają tendencję do utajniania danych wrażliwych.

REKOMENDACJE DLA PRACODAWCÓW, PRACOWNIKÓW I ORGANIZACJI ZWIĄZKOWYCH

1. Na podstawie uzyskanych wyników dotyczących przeciążenia pracą oraz rozszerzania zakresu obowiązków należy rozważyć doprecyzowanie zakresów obowiązków pracowników tak, aby przydział zadań nie naruszał zasady równego traktowania w zatrudnieniu (przeciążenie i niedociążenie pracowników zatrudnionych na tych samych stanowiskach) i odpowiadał kwalifikacjom pracowników.
2. Sektor banków wymaga zatrudnienia nowych pracowników, ponieważ wielozadaniowość odczuwana przez pracowników wskazana w wynikach badań może doprowadzić do zachwiania rynku pracy w tym sektorze – jego podaży, jak i popytu.
3. Obowiązek przeciwdziałania przez pracodawcę pracy monotonnej, o którym mowa w Kodeksie pracy nie może oznaczać wzmożonej rotacyjności stanowisk pracy i powierzania dodatkowych obowiązków. Wykorzystując zasadę przeciwdziałania monotonii pracodawcy często powierzają taką ilość i jakość obowiązków, która nie jest możliwa do zrealizowania na stanowisku pracy w określonych ramach czasowych.

4. Pracodawcy w porozumieniu ze związkami zawodowymi powinni opracować program profilaktyki stresu oraz jego monitoringu. Koszty osobiste i społeczne stresu mierzone rozstrojem zdrowia i liczbą zwolnień chorobowych są znacznie wyższe niż profilaktyka stresu.
5. Szczególnie istotne jest zwiększenie skuteczności ochrony przed mobbingiem w bankach. Zgodnie z najnowszym orzecnictwem Sądu Najwyższego skuteczne przeciwdziałanie mobbingowi częściowo zwalnia pracodawcę od ności za to zjawisko. Leży to więc w interesie zarówno pracowników, osób zarządzających, jak i pracodawcy.
6. Zysk netto sektora bankowego w okresie styczeń-listopad 2014 roku wyniósł 15,34 mld zł, czyli wzrósł o 8,9 proc. w stosunku do roku 2013 (źródło: NBP). Zysk ten jak wiadomo został wypracowany przez zatrudnionych w sektorze pracowników. Dysproporcja zgłaszana przez ankietowanych pomiędzy zyskami banków, a niskimi kosztami pracy i niskim wynagrodzeniem, które również stanowi źródło stresu, niesie za sobą duże straty osobiste i finansowe zatrudnionych pracowników, ale także może przyczyniać się do wzrostu kosztów społecznych i ekonomicznych.

Raport z badań dotyczących stresogenności pracy i skutków społecznych stresu występującego wśród pracowników sektora bankowego, czerwiec 2015; Opracowanie: dr Mateusz Warchał, NEXTMEN

Materiał przygotowany na spotkanie prasowe pn. „Stres w bankowości – koszty, konsekwencje, skala problemu” zorganizowane w ramach kampanii „Stres w pracy? Nie, dziękuję!”, koordynowanej w UE przez Europejską Agencję Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, w Polsce realizowanej przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy (www.ciop.pl).

